

References

1. Lipov, A.N. (2006). Optical kinetic art. The search for new types of shaping. *Estetika: Vchera. Segodnja. Vsegda*. Moscow: IF RAN, (Issue. 2), (pp.144-161) [in Russian].
2. Man'kovskaja, N. (2003). Kinetic art. *Leksikon nonklassiki. Hudozhestvenno-jesteticheskaja kul'tura XX veka*. Moscow: Rossijskaja politicheskaja jenciklopedija, p. 231 [in Russian].
3. Chepelyk, O. V. (2009). Interaction of architectural spaces, contemporary art and new technologies, or multimedia utopia. Kyiv: Khimdzhest [in Ukrainian].
4. About Future Cities Catapult. Retrieved from: <https://futurecities.catapult.org.uk/about/>.
5. Bowen, W. M., Dunn, R. A., Kasdan, D. O. (2010). What is "Urban Studies"? context, internal structure, and content. *Journal Of Urban Affairs*, (Volume 32, Number 2), (pp. 199–227). DOI: 10.1111/j.1467-9906.2009.00474.x.
6. Caprotti, F. (2018). Spaces of visibility in the smart city: Flagship urban spaces and the smart urban imaginary. *Urban Studies Journal Limited*. DOI: 10.1177/0042098018798597.
7. The smart urbanist. Retrieved from: <http://www.smarturbanism.org.uk>.

Стаття надійшла до редакції 28.01.2019 р.

УДК 008:379

Шевченко Наталія Олександрівна
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри кафедри арт-менеджменту
та івент-технологій Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
nataliya-ametist@ukr.net
ORCID 0000-0003-0645-8648

ОБ'ЄКТИ МИСТЕЦТВА З КАЛЕНДАРНОЮ СИМВОЛІКОЮ ЯК ЕЛЕМЕНТИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Мета роботи – характеристика впливу пам'яток календарного значення на формування нових елементів культурної спадщини як культурних констант ідентичності українського народу. **Методологія** дослідження базується на компаративному підході із застосуванням принципів соціокультурного і системного аналізу. **Наукова новизна** роботи полягає в тому, що вперше здійснено ґрунтовний аналіз сучасних джерел з проблематики дослідження пам'яток календарного значення, визначено їхній потенціал як елементів культурної спадщини і роль у формуванні культурної ідентичності українського народу з позицій залучення об'єктів мистецтва з календарною символікою до туристичного використання і створення нових програм туристичних маршрутів. **Висновки.** Встановлено, що на території сучасних українських земель протягом кількох тисяч років сформувалася система відображення календарно-астрономічних уявлень, яка у певні проміжки часу мала різне знакове оформлення: орнаменти із паралельних штрихів або насічки на іклі мамонта та браслетах мізинської культури; керамічні рогаті крісельця у вигляді голови бика як символ поклоніння трипільців небесному Тільцю; орнаментация на пряслі-колесі бронзового часу, що відповідає основним сузір'ям, які Сонце проходило від точки весняного до точки осіннього рівнодення; кам'яна скульптура календарного значення; календарні символи на глиняних виробах древніх слов'ян; обрядові свята та календарна словесність, що пов'язує трипільську цивілізацію і сучасні елементи сакральної сфери життя українців. Популяризація об'єктів мистецтва календарної символіки як елементів культурної спадщини та включення їх до програм туристичних маршрутів сприятиме формуванню культурної ідентичності українського народу.

Ключові слова: об'єкти мистецтва з календарною символікою, елементи культурної спадщини, культурні константи ідентичності.

Шевченко Наталия Александровна, кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры арт-менеджмента и ивент-технологий Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Объекты искусства с календарной символикой как элементы культурного наследия

Цель статьи – характеристика влияния памятников календарного значения для формирования новых элементов культурного наследия как культурных констант идентичности украинского народа. **Методология** исследования базируется на компаративном подходе с применением принципов социокультурного и системного анализа. **Научная новизна** работы заключается в том, что впервые осуществлен подробный анализ современных источников по проблематике исследования памятников календарного значения, определены их потенциал как элементов культурного наследия и роль в формировании культурной идентичности украинского народа, с позиций привлечения объектов искусства с календарной символикой к туристическому использова-

ню и созданию новых программ туристических маршрутов. **Выводы.** Установлено, что на территории современных украинских земель в течение нескольких тысяч лет сформировалась система отображения календарно-астрономических представлений, которая в определенные промежутки времени имела различное знаковое оформление: орнаменты с параллельных штрихов или насечек на клыке мамонта и браслетах Мизинской культуры; керамические рогатые креслица в виде головы быка как символ поклонения трипольцев небесному Тельцу; орнаментация на прясла-колесе бронзового времени, что соответствует основным созвездиям, которые Солнце проходило от точки весеннего до точки осеннего равноденствия; каменная скульптура календарного значения; календарные символы на глиняных изделиях древних славян; обрядовые праздники и календарная словесность, что связывает трипольскую цивилизацию и современные элементы сакральной сферы жизни украинцев. Популяризация объектов искусства календарной символики как элементов культурного наследия и включения их в программы туристических маршрутов будет способствовать формированию культурной идентичности украинского народа.

Ключевые слова: объекты искусства с календарной символикой, элементы культурного наследия, культурные константы идентичности.

Shevchenko Nataliia, Ph.D. of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Art Management and Event Technologies National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

Objects of art with calendar symbols as elements of cultural heritage

Purpose of the article: the characteristic of the influence of monuments of the calendar value on the formation of new elements of the cultural heritage as cultural constants of the identity of the Ukrainian people. **Methodology** of the research is based on a comparative approach using the principles of socio-cultural and system analysis. **Scientific novelty** of the work is that for the first time a thorough analysis of modern sources on the issues of study of monuments of calendar value has been made, their potential as elements of cultural heritage and their role in shaping the cultural identity of the Ukrainian people have been determined, from the point of view of attracting objects of art with calendar symbols to tourist use and creation of new programs of tourist routes. **Conclusions:** it has been established that in the territory of modern Ukrainian lands for several thousand years a system of display of calendar and astronomical representations was formed, which at different intervals had a different sign design: ornaments from parallel strokes or inscriptions on the mantle's neck and bracelets of the mystic culture; ceramic horned armchair in the form of a bull's head as a symbol of the worship of Trypillians to the heavenly Tilts; ornamentation on a spin-wheel of bronze time, corresponding to the main constellation, which the Sun passed from the point of spring to the point of autumnal equinox; stone sculpture of calendar value; calendar symbols on the clay products of the ancient Slavs; ceremonial holidays and calendar literature, which relates Trypillian civilization and modern elements of the sacred sphere of life of Ukrainians. The popularization of the objects of art of calendar symbols as elements of cultural heritage and their inclusion in the programs of tourist routes will contribute to the formation of the cultural identity of the Ukrainian people.

Key words: objects of art with calendar symbols, elements of cultural heritage, cultural identity constants.

Актуальність теми дослідження. Календар, архітектура і мистецтво ще з давніх давен утворювали складні системи символів, які об'єднували значну частину людей певної культури і визначали поведінку багатьох поколінь. У різних народів у певні проміжки часу астрономічні культури мали неоднакове оформлення: побудова штучних споруд – земляних насипів, дерев'яних стовпів і конструкцій, мегалітів, реперних вогнищ, використання природних майданчиків, звідки спостерігався рух небесних світил, пов'язаний з особливостями місцевого горизонту; малюнки і петрогліфи, що зображали моменти появи комет, планет, зорепадів; відображення астрономічних уявлень у вигляді гри і танцю; кам'яна скульптура календарного значення; календарно-астрономічні символи на глиняних виробах.

Внутрішній ритм обрядового календаря, який існував тисячоліттями на теренах сучасної України, засвідчує, що накопичені у процесах праці, у спілкуванні людей, досвід і знання передавалися з роду в рід, формуючи генетичну пам'ять праукраїнської цивілізації. Звісно ж, туристичний інтерес до культурної спадщини, відображеної в стародавніх об'єктах мистецтва календарно – астрономічних форм, пов'язаний не лише із тенденціями задовольнити попит на нові враження, а й бажанням виявити внутрішні важелі самоідентифікації землеробських народів, що особливо актуально в сучасному світі.

Нові тренди в міжнародному туризмі епохи глобалізму, що акцентують увагу на етнографічних особливостях певних територій, їхньому культурному потенціалі, креативних підходах до популяризації історико-культурних ресурсів, привертають увагу фахівців туристично-рекреаційної сфери, особливо менеджерів індустрії дозвілля. Саме в галузі популяризації календарних об'єктів та обрядових свят, що збереглися з часів трипільської культури, можливий «прорив» у майбутньому на європейському ринку освоєння культурної спадщини.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженнями вивчення древніх цивілізацій та народів, що проживали на території сучасної України, їхніх календарів і обрядів, займалися багато вчених, є чис-

ленні публікації як вітчизняних, так і зарубіжних авторів. У цих роботах характеризовані порівняльні дослідження палеолітичного мистецтва і міфології [9], найдавніших мегалітичних пам'яток України [2,3,7], різні аспекти літочислення від найдавніших часів до сучасного періоду [4], проведено семіотичний аналіз трипільсько-кукутенських знакових систем на мальованому посуді [5,8], особливості уявлень трипільців про навколишній світ і будову Всесвіту [1], дослідження пам'яток археології та стародавньої історії України [10], проаналізовано різні види календарних зображень на гончарних виробках слов'янських народів [6]. Проте не висловлені точки зору науковців щодо ролі об'єктів мистецтва календарних форм як поліфункціональних елементів культурної спадщини та необхідності переосмислення ролі календарних об'єктів та обрядових свят в структурі туристичної діяльності, переоцінці цих ресурсів сакральної сфери в соціальному і культурному піднесенні.

Тому метою дослідження є характеристика впливу пам'яток календарного значення на формування нових елементів культурної спадщини як культурних констант ідентичності українського народу.

Виклад основного матеріалу. У давніх культурах існували численні знакові системи для передачі набутих календарних знань, найдавніші серед яких образотворче мистецтво, календарна міфологія та обряди, які повторювалися з великою точністю. На основі календарної міфології виростала календарна словесність: це загадки, прислів'я і приказки, пророцтва і гороскопи, які викликають жвавий інтерес і в наших сучасників, а для участі в календарних обрядах в Чічен-Іці (Мексика) та Стоунхенджі (Велика Британія) з'їжджаються тисячі туристів з усього світу.

Ознаки фіксації знань у вигляді піктограм і особливих структур найдавніших орнаментів фігурують уже в древніх календарях. Це зображення фаз Місяця і зірок на скелях і стінках печер, насічки на кістяних і дерев'яних стержнях, узорі на гончарних виробках, ритуальні ігри та танці. До числа найдавніших пам'яток календарно-астрономічного значення на території України належить пізньопалеолітична стоянка 15-го тисячоліття до н.е. поблизу с. Гінці Полтавської області. При археологічних розкопках особливу увагу привернуло ікло мамонта, вкрите різьбою. Трактуючи дану знахідку, археологи висловили думку, що це таблиця спостережень фаз Місяця, оскільки чітко виділяється група насічок, що утворює зображення чотирьох місячних циклів. Наш давній предок за допомогою кремінного ножа робив відмітки на зубі мамонта льодовикової епохи і сформував групу "місячних малюнків". Це вказує на те, що давня людина не лише відмічала зміну фаз Місяця, але й фіксувала час за місячним календарем.

При розкопках стоянки Мізинець на річці Десні поблизу Новгород-Сіверського, виявлено предмети із кісток мамонта, серед яких браслет з орнаментом із паралельних штрихів або насічок. Кожна частина браслета, яка містить 27-29 насічок, інтерпретується ученими, як календар [4, 14]. Інший мізинський браслет має орнамент, що складається із 564 ліній – це число днів в 19-місячних циклах. На думку дослідника календарів Б.А. Фролова, мізинські браслети свідчать, що вже у верхньому палеоліті людина проводила рахунок місячних фаз, мала складну місячно-сонячну міфологію та використовувала місячні і сонячні цикли для підрахунку часу [9]. Знахідки культурних пам'яток епохи палеоліту до яких належить мізинська культура зустрічаються на Київщині, Полтавщині, Тернопільщині.

В Україні у V-IV тисячоліттях до нашої ери найвищого рівня розвитку набула трипільська культура, розвиток якої тривав понад дві тисячі років і яка входила в єдине ціле тодішнього культурного світу і значно вплинула на формування виробничих сил та культури народів України, передала йому в спадок частину своєї цивілізації. Вона цікава не лише своєю географією, а й тим, що в ній виражено розквіт первісного землеробського мистецтва, багатого космогонічним та міфологічним змістом [1, 356]. Саме сакральна сфера поєднала цей конгломерат культур та народів в той феномен, який нині називають трипільською цивілізацією і стала основою більшості обрядових свят, що дійшли до нашого часу: посів та збирання врожаю, освячення води і лікарських трав, початок і закінчення аграрного циклу.

У музеях нашої країни та зарубіжних колекціях збереглися багато керамічних рогатих крисець у вигляді голови бика-Тельця та зображень бика на тронах трипільської Праматері [5], що свідчить про поклоніння трипільців небесному Тільцю, який символізував схід Сонця в день весняного рівнодення і пов'язувався із початком польових робіт. Знайдені моделі трипільських храмів, які нині зберігаються у Національному музеї історії України, мають розташовані на одній лінії вхід і вікно, що свідчить про їхнє орієнтування саме на рівнодення, адже лише в ці дні Сонце встає чітко на сході, а зникає за горизонтом на заході. Шлях Сонця небосхилом пізніше знайшов своє втілення у будові язичеських капищ та аркових склепіннях давньоруських храмів, що підтверджує продовження культурних традицій трипільців.

Ціла система орнаментів, пов'язаних з уявленнями трипільців про навколишній світ і будову Всесвіту знайшла втілення у неповторних гончарних виробках, на яких небесна сфера позначалася сонячними та місячними символами, а земну символізували намальовані зерна [8]. У музеї трипільської культури, розташованому в місті Трипільля на Київщині, зберігається велика колекція посуду, що має календарно-астрономічних символи. На них дуже часто присутнє чотирикратне повторення зображення Сонця і спіралей, що знаходить своє відображення у міфологічних уявленнях про чотири сонячні божества, які змінюють один одного від дня весняного рівнодення протягом року [6, 199].

Орнаментация прясла-колеса бронзового часу з села Таценки на Київщині, ймовірно, теж має астрономічно-календарне значення. За висновком М.А. Чмихова, композиція з виїмок на спицях прясла відповідає основним зорям і символам семи сузір'їв, які Сонце проходило від точки весняного до точки осіннього рівнодення в 1620–1650 рр. до н. е. [10, 151]. Доцільно припустити, що жреці за допомогою прясел визначали потрібні їм зірки та орієнтувалися в небі. Пряслиця, прикрашені променями, що прокреслені на нижній частині виробу знайдені також на Східному укріпленні Більського городища [3]. Утвердження культу Сонця, яке відбулося в епоху бронзи супроводжувалося будівництвом численних святилищ та кам'яних монументів, що відображають уявлення наших предків про сторони світу та перебіг часу. У цей час з'являються різнопланові пам'ятки календарного значення, до яких відносять кам'яну скульптуру, яка зосереджена у степовому регіоні між Доном і Дунаєм. Ідоли, за матеріалами картографування науковців, ніби охоплюють український степ, виступаючи його вартовими: Новочеркаськ на Дону, Сватове на Луганщині, Федорівка на Полтавщині, Керносівка, Білогрудівський ліс під Уманню, Чобруча в Молдові, Новоселиця на Дунаї, Чорноріччя та Ак-Чокрак у передгір'ях Криму [2].

Шедевром монументальної скульптури цієї доби є Керносівський ідол. Знайдено його випадково поблизу села Керносівка на річці Орелі у Дніпропетровській області. Фігура з обох боків укрита орнаментом: на спині змодельоване "Дерево життя", а на лопатках – символи Сонця та Місяця. Інший ідол, з села Федорівка Карлівського району Полтавської області, що виявлений поблизу розораного кургану, теж має календарну символіку у вигляді графічного зображення "Дерева життя", що зустрічається на подібних пам'ятках. Зокрема, український археолог А.Б.Супруненко наводить декілька інтерпретацій присутності календарних основ у графіку "Дерева життя" і робить висновок, що зображення на стелі являються відображенням уявлень давнього населення Лівобережжя про вмираюче і воскресле божество [7].

Традиції зображати календарно-астрономічні символи продовжуються і в подальшому, а об'єкти мистецтва з календарним значенням, які зберігаються в українських музеях, найпоширеніші на глиняних виробках. Походження більшості посудин, що мають календарні позначки, пов'язане із регіонами інтенсивного слов'янського землеробства і лісостепової смуги Середньої Подніпровщини. Більшість стародавніх календарів зображених на глиняних чашах і глечиках – це своєрідні орнаменти у вигляді півмісяців, геометричних узорів, що позначають фази місяця чи певні сезонні роботи.

Ранні слов'янські календарі, створені задовго до Київської Русі, виявив серед археологічних артефактів Б. А. Рибаків. Учений звернув увагу на своєрідний "неритмічний" орнамент на посудинах Черняхівського часу. Дві із них походили із сільського святилища в Лепесівці, а один глечик був знайдений Вікентієм Хвойкою в Ромашках. Аналіз зображення на цих глечиках підтвердив, що це добре розроблена календарна система, за допомогою якої древні слов'яни рахували дні.

Зображені сюжети Ромашківського глечика-календаря довгий час являли загадку для дослідників, поки 1962 року вчений неспростовно довів, що це стародавній слов'янський календар. Ключем до розгадки стало шестигранне колесо, нанесене на верхньому поясі – так званий громовий знак. Громовий знак позначає головний грозовий день року – 20 липня (за старим стилем), день Перуна чи архаїчного Рода (пізніше день Іллі) [6, 06]. За допомогою квадратиків були відмічені дні сільськогосподарського річного циклу і календарно точно позначені числа найважливіших язичницьких свят в честь Ярила, Купала і Перуна. Обґрунтувавши кожен із семи точок календаря, Б.А. Рибаків зазначає, що аграрний характер відібраного для календарного рахунку відрізка року не підлягає сумніву.

Ромашківський глек – календар датується IV століттям н.е., але цілком очевидно, що він відображає агротехнічні спостереження давніх українців за багато тисячоліть і побудований в розрахунок на ті ярі культури, які вирощувалися придніпровськими хліборобами з епохи Трипільля, тобто не менше ніж за 3500 років до черняхівської культури. Календарі давніх слов'ян, які дійшли до нашого часу відображають окремі аграрні цикли, тобто вони неповні, але це підтверджує, що вони могли успішно функціонувати лише завдяки щорічним астрономічним спостереженням за Місяцем і Сонцем. Цикл прикмет відображений на глечичку-календарі відображає язичницькі, дохристиянські

аграрні обряди, а це означає, що при аналізі пізніх місяцеликів можна порівнювати давній землеробський календар із церковним, який почав вживатися після запровадження християнства на Русі

Крім того, існування такого детального календаря, як Ромашківський, неминуче порушує питання: а хто проводив ці розрахунки? Втілені у реальному календарі точні дати обрядодійств, наштовкують на думку про існування слов'янських жерців чи іншої категорії людей, які займалися ритуальною стороною життя і вели метеорологічні та астрономічні спостереження. Щоб встановити смислові зв'язки між певними святами або знайти приховані цикли, варто уважніше проаналізувати календарну словесність, придивитися до прислів'їв та прикмет, пов'язаних із кожним днем. Сьогодні вже важко встановити в які часи вони з'явилися, але їхня календарна символіка не викликає сумнівів.

Наукова новизна і висновки. Календарні знання фіксуються уже в найдавніших орнаментах. Це зображення фаз Місяця та положення зірок на стінках печер, узорі на гончарних виробах, ритуальні ігри та танці у певні дати язичницьких свят. За допомогою сучасних астрономічних знань та моделювання положення сузір'їв в давні часи, проводиться аналіз пам'яток календарного значення, серед яких антропоморфні скульптури та стели, сонячні годинники і гномони, майданчики для спостереження за ходом Сонця у певні дні. Це дає змогу визначити особливості їхньої орієнтації щодо основних точок небесної сфери, таких як сторони світу, точки сонцестоянь і рівнодень, сходу і заходу Сонця та Місяця, зір і сузір'їв та роль, яку вони виконували в язичницьких обрядодіях, пов'язаних із циклами небесних світил. Календарно-астрономічні символи допомагають "знімати" пізніші нашарування різних культів і вірувань, щоб добратися до першооснов святкувань тих чи інших дат календарного кола, встановити історичні зв'язки між різними цивілізаціями, що проживали на території сучасної України і в умовах гібридної війни визначити напрямки виявлення культурних констант ідентичності українського народу.

Література

1. Бурдо Н. Б., Відейко М.Ю. Трипільська культура. Спогади про золотий вік: монографія. Харків : Фоліо, 2008. 415 с.
2. Довженко Н. Д. Проблеми дослідження найдавніших мегалітичних пам'яток України. Праці центру пам'яткознавства. Київ, 1993. Вип. 2. С. 108–135.
3. Задников С. А., Шрамко И.Б. Памятники скифского времени в бассейне реки Ольховатки. Проблеми історії та археології України : зб. матеріалів Міжнар. наук. конф. до 100-річчя XII Археологічного з'їзду в м. Харкові 25 – 26 жовтня 2003 р. Харків : Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2003. С. 37–40.
4. Очерки истории отечественной астрономии с древнейших времен до начала XX века / под. ред. И. А. Климишина. К. : Наукова думка, 1992. 512 с.
5. Погожева А. П. Антропоморфная пластика Триполья / отв. ред. В. И. Молодин. Институт истории, филологии и философии. Новосибирск : Наука, 1983. 144 с.
6. Рыбаков Б. А. Язычество древних славян: монография. М. : Наука, 1981. 608 с.
7. Супруненко А. Б. О Федоровском идоле и кургане. Охорона і дослідження пам'яток археології Полтавщини: Третій обласний науково-практичний семінар : тези доповідей. Полтава, 1990. С. 80 – 86.
8. Ткачук Т. М., Мельник Я.Г. Семіотичний аналіз трипільсько-кукутенських знакових систем (мальований посуд): монографія. Івано-Франківськ : Плай, 2000. 238 с.
9. Фролов Б. А. Палеолитическое искусство и мифология. У истоков творчества (первобытное искусство). Новосибирск, 1978. С. 103–115.
10. Чмихов М. О., Кравченко Н.М., Черняков І.Т. Археологія та стародавня історія України: курс лекцій. Київ : Либідь, 1992. 376 с.

References

1. Burdo N. B. M. & Yu. Videiko (2008). Trypillian culture. Memories of the golden age. Kharkiv : Folio, 415 p. [in Ukrainian].
2. Dovzhenko N. D. (1993). Problems of research of ancient megalithic monuments of Ukraine. Works of the Center of Memory Studies. (Vols. 2), (pp. 108–135). Kyiv: [in Ukrainian].
3. Zadnykov S. A., & Shramko Y. B. (2003). Monuments of the Scythian time in the basin of the Olkhovatka River. Problems of the history and archeology of Ukraine : зб. матеріалів Proceedings of the International Scientific Conference to the 100th anniversary of the XII Archaeological Congress. (pp. 37–40), Kharkiv : Skhidno-rehionalnyi tsentr humanitarno-osvitnikh initsiatyv. [in Ukrainian].
4. Klymyshyn Y. A. (Eds.). (1992). Essays on the history of domestic astronomy from ancient times to the beginning of the twentieth century. Kyiv: Naukova dumka, 512 p. [in Ukrainian].
5. Pogozheva A P. (1983). Anthropomorphic plastic Tripoli. V I Molodin (Eds.). Institut istorii filologii i filosofii. Novosibirsk: Nauka, 144 p. [in Russian].
6. Rybakov B A. (1981). Paganism of the ancient Slavs. Moskva: Nauka, 608 p. [in Russian].
7. Suprunenko A. B. (1990). About Fedorovsky idol and barrow. Guard and study of archeology monuments of Poltava region: Abstracts of Papers, (pp. 80 – 86), Poltava. [in Ukrainian].

8. Tkachuk T. M. & Melnyk Ya. H. (2000). Semiotic analysis of Trypilly-Cuckoo sign systems (figurines). Ivano-Frankivsk : Plai, 238 p. [in Ukrainian].
9. Frolov B. A. (1978). Paleolithic art and mythology. At the origins of creativity (primitive art). (pp. 103–115), Novosibirsk. [in Russian].
10. Chmykhov M. O, Kravchenko N. M, & Cherniakov I. T. (1992). Archeology and ancient history of Ukraine. Kyiv: Lybid, 376 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 13.11.2018 р.

УДК 008. 316

Олійник Оксана Миколаївна
викладач кафедри готельно-ресторанного
і туристичного бізнесу
Київського національного університету
культури і мистецтв
ORCID 0000-0002-4687-2408
oksana_oliinyk@ukr.net

БРЕНДИНГ МІСТА ЯК ПРЕДМЕТ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ: КЛЮЧОВІ ПОЗИЦІЇ

Мета роботи – з визначенням ключових позицій обґрунтувати актуальність дослідження міського брендингу в межах культурології. **Методологія** дослідження ґрунтується на загальнонаукових методах (аналізу, синтезу, узагальнення тощо). В основі дослідження – міждисциплінарна методологія з опорою на культурологічний підхід, який і дав можливість досягнути його мети. **Наукова новизна** полягає у приверненні уваги до необхідності врахування у брендингу міста низки культурних феноменів, зокрема ідентичності й образу міста, менталітету жителів, культурної спадщини. **Висновки.** Створення ефективної моделі функціонування міст відповідно до світових стандартів створює для них передумови позиціонування себе як своєрідної «території безпеки», де гарантують об'єктивне економічно-сприятливе конкурентне середовище для бізнесу, що у свою чергу сприяє залученню зовнішніх інвестицій. Вони є тими додатковими важелями і ресурсами для збереження культурно-історичних здобутків і розвитку сучасної зручної і привабливої для туристів інфраструктури, а відтак багато в чому визначають культурно-комунікативну привабливість міського простору. Дас змогу сформувати бренд міста чітке позиціонування пріоритетів, цінностей, а також ідентифікація міста як культурно-комунікативного простору зі своєрідними традиціями та менталітетом жителів, згуртованих навколо вирішення спільних завдань. усі ці ключові позиції поряд з розвитком туризму, збереженням культурної спадщини, залученням інвестицій тощо визначає чи не ключові аспекти міського брендингу і вимагає дослідження у межах і методами культурології.

Ключові слова: брендинг, бренд міста, імідж міста, ідентифікація міста, культурна спадщина, туризм, міське населення.

Олейник Оксана Николаевна, преподаватель кафедры гостинично-ресторанного и туристического бизнеса Киевского национального университета культуры и искусств

Брендинг города как предмет культурологического исследования: ключевые позиции

Цель статьи - с определением ключевых позиций обосновать актуальность исследования городского брендинга в пределах культурологии. **Методология** исследования основана на общенаучных методах (анализа, синтеза, обобщения и т.п.). В основе исследования - междисциплинарная методология с опорой на культурологический подход, который и дал возможность достичь его цели. **Научная новизна** заключается в привлечении внимания к необходимости учета в брендинге города ряда культурных феноменов, в частности идентичности и образа города, менталитета жителей, культурного наследия. **Выводы.** Создание эффективной модели функционирования городов в соответствии с мировыми стандартами создает для них предпосылки позиционирования себя как своеобразной «территории безопасности», где гарантируется объективная экономически благоприятная конкурентная среда для бизнеса, что в свою очередь способствует привлечению внешних инвестиций. Они являются теми дополнительными рычагами и ресурсами сохранения культурно-исторических достижений и развития современной удобной и привлекательной для туристов инфраструктуры, а также во многом определяют культурно-коммуникативную привлекательность городского пространства. Позволяет сформировать бренд города четкое позиционирование приоритетов, ценностей, а также идентификация города как культурно-коммуникативного пространства со своеобразными традициями и менталитетом жителей, сплоченных вокруг решения общих задач. Все эти ключевые позиции, наряду с развитием туризма, сохранением культурного наследия, привлечением инвестиций и т.д., составляют едва ли не ключевые аспекты городского брендинга и требуют исследования в пределах и методами культурологии.